

DK - DIALOG

Cena 3,- Kč

Pro členy Demokratického klubu zdarma

STANOVISKO DK Č. 14 (1996)

Prohlášení Demokratického klubu k připravené česko-německé deklaraci

Výbor Demokratického klubu se seznámil s textem chystané česko-německé deklarace v podobě, v níž jej 9. a 10. prosince 1996 uveřejnily české sdělovací prostředky a který lze podle výroků politiků považovat za autentický. Deklarace bude v této podobě předložena k podpisu předsedům vlád a následnému vyjádření parlamentům obou zemí.

Soudíme, že text deklarace je vyvážený, neboť obsahuje litost obou stran nad způsobenými křivdami a současně obsahuje i přiznání německé strany, že to byl především nacistický teror v českých zemích, který pro ně vytvořil půdu. Deklarace zároveň vylučuje jakékoli vznášeni nároků vůči České republice ze strany Spolkové republiky Německo. Jsme přesvědčeni, že takto vyvážená deklarace může přispět k tomu, aby český a německý národ po staletích vzájemného ovlivňování, sporů i nepřátelství rozvíjely nyní své vztahy na principech přátelství a spolupráce k prospěchu mírového rozvoje demokratické Evropy.

Máme za to, že by bylo správné, aby český Parlament výraznou většinou hlasů zaujal k deklaraci kladné stanovisko bez požadování dalších změn v připravovaném textu. Byli by tím zbaveni šance ti, kdož by chtěli nezodpovědně zneužít vlastenecké citění našich občanů a tím ohrozit zlepšování spolupráce ČR a SRN. Přijetí deklarace také nepochybně podpoří demokratický vývoj v Evropě.

V Praze dne 20. prosince 1996

Výbor Demokratického klubu

ZAMYŠLENÍ NAD MINULÝM ROKEM

Česká republika prošla v minulém roce řadou významných politických událostí. Byly to především dvoje volby do obou komor Parlamentu, z nichž volby do dlouho zpochybnovaného Senátu znamenaly jeho ustavení. Budeme-li hodnotit jejich průběh z hlediska demokratických principů, nelze jim nic vytknout. Z mnoha stran jsme však slyšeli nespokojenost s jejich výsledky. Podobné reakce jsou obvyklé a těžko bychom mohli očekávat všeobecnou spokojenost při jakýchkoli výsledcích voleb. Ukazuje to totiž na složitost demokratického systému a instituci tajných voleb, kdy až do sečtení výsledků nevíme, jak volby dopadnou. Jestliže se některé politické straně získaný počet hlasů nelíbí, musí hledat příčiny nespokojenosti především u sebe. Politický program lze upravit, lze změnit důraz kladený na některé otázky a pořadí jejich důležitosti nebo vyměnit politické představitele, ale nelze vyměnit nebo zásadně změnit voliče. Marné je nařikání, že to myslíme jedinečně správně, když o tom voliče nepřesvědčíme.

Z demokratického hlediska nelze hodnotit negativně ani jejich výsledky, neboť rozhodující většinu v obou komorách mají strany, které se hlásí k demokratickým principům. Přesto demokrata jistě zamrzí, že nezanedbatelný počet hlasů dostaly strany komunistická a republikánská, o jejichž upřímnosti při hlášení se k demokratickým zásadám spravování

společnosti lze vážně pochybovat. Zvláště při většinovém volebním systému demokraticky smýšlejícího občana jistě zamrzí, že do Senátu byli zvoleni dva zástupci KSČM sedm let po totálním krachu zločinného komunistického režimu. Tato strana nejenže v sobě nenašla dost morálních zásad aby v listopadu 1989 ukončila svou činnost, ale její členové se nedobrodli ani na změně názvu své strany. Sametová revoluce jim to umožnila a vystupování některých jejích představitelů působí dojmem, jakoby minulost pro ně již přestala existovat. „Úspěch“ této strany v senátních volbách umožnil vzájemný vztah dvou největších demokratických stran. Jestliže Miloš Zeman prohlásil, že sociální demokraté v žádném případě nepodpoří kandidáta ODS, je zřetelné, komu tím pomohl v případě, že proti sobě stáli kandidáti ODS a KSČM. Podobně chybou ODS bylo, že se Václav Klaus nevytvořil jasně pro podporu sociálně demokratického kandidáta v případě, že s ním bude soupeřit ve druhém kole člen KSČM, a to přes opačné stanovisko Miloše Zemana. ODS by to rozhodně neškodilo, ale naopak určitě prospělo. Vzájemná podpora demokratických stran v takových případech je vždy pozitivním rysem pro další politický vývoj.

Demokratický klub byl jako již několikrát předtím v minulém roce spolupořadatelem oslav státního svátku 28. října. Podle A. Šubrtové (Dk-Dialog 9/1996) toto shromáždění bylo v minulém roce „obzvláště dojemné, milé a potřebné“. Dobré pocity však skončily po večerním televizním vystoupení Miloše Zemana k části projevu Václava Klause. Je asi málo lidí, kteří by na takoveto vystoupení nereagovali, i kdyby to bylo sebestoudejší. Nemohu však souhlasit s A. Šubrtovou v tom, že na pořadí nejen v tomto, ale i v každém podobném případě nezáleží. Nesouhlasím ani s tím, že příští 28. říjen by se měl slavit pouze hudbou a zpěvem. Je to i v rozporu s jejím vlastním hodnocením průběhu těchto oslav. Stále se však musíme učit toleranci a podobné příležitosti jsou pro to nejlepší školou.

Závažným tématem minulého roku bylo také složité projednávání česko-německé deklarace. Dne 10. prosince byl indiskreci z německé strany publikován její text, k němuž se ihned rozvinula ze všech stran především kritická diskuse, ta pak zesílila zejména v době jejího parafování ministry zahraničních věcí obou států. K textu deklarace se ve svém prohlášení vyslovil pozitivně také Demokratický klub. Deklarace se pravděpodobně stane jedním z hlavních bodů politického života až v průběhu jejího projednávání v obou komorách Parlamentu a po jejím podpisu předsedy obou vlád 21. ledna 1997.

Minulý rok byl však především ve znamení voleb. Volby jsou sice vždy svátkem demokracie, zároveň se však před nimi zpomaluje řešení důležitých otázek. Neměly by proto být, pokud to je možné, častěji než je předpisuje ústava. Věříme, že v nejbližší době nebudou, neboť k dnešní koalici vlády neexistuje jiná rozumná alternativa a nelze předpokládat, že by se jimi rozložení politických sil výrazněji změnilo. Přejme si pouze, aby tento rok byl více konfrontací programů než osob a mějme na mysli, že vždy je snazší kritizovat a slibovat než rozhodovat a nést za to odpovědnost.

Zdeněk Pavlík

PERSPEKTIVY ČESKÉ DEMOKRACIE PO LETOŠNÍCH VOLBÁCH

Ať se nám to líbí či ne, demokracie 20. století se uskutečňuje prostřednictvím demokraticky orientovaných politických stran. Bude vhodné si položit otázku, jaké podmínky musí strana splňovat, aby ji bylo možno jednoznačně zařadit do zmíněné kategorie.

Podmínka primární musí být zřejmě, že strana nepovažuje za myslitelné uslovat o jiný politický systém než plurální parlamentní demokracii.

Podmínky sekundární

a) strana uzavírá koalční dohody, dohody o společném postupu apod. pouze se stranami splňujícími primární podmínku a nevyužívá v hlasování podpory stran, které jí nesplňují;

b) upevňuje vztah obyvательства k demokratickému politickému systému a bere živnou půdu pro protidemokratické tendence.

c) zejména v podmínkách malého státu, jakým je i ČR, strana prosazuje co nehlubší integraci do politických a obranných struktur, které představují dostatečnou záruku bezpečnosti země a trvání jejího demokratického systému. S tím je svázána i primární podmínka a sekundární podmínka b), neboť jejich plnění vytváří dilem nezbytné, dilem příznivé předpoklady pro dosažení integračních cílů.

Zamysleme se nyní nad tím, jaké je plnění těchto podmínek na naší politické scéně, zejména mezi parlamentními stranami. Pokud jde o primární podmínku, lze její plnění bezpečně potvrdit u rozhodující většiny v Poslanecké sněmovně a u téměř naprosté většiny v Senátu. Ve svých stanovách mají její plnění zřejmě deklarovány všechny strany, v případě KSČM a SPR - RSC lze však úspěšně pochybovat o upřímnosti této deklarace, zejména pro naprosto nedostatečné odmítnutí minulé totality ze strany KSČM a otevřený rasismus na straně republikánů.

První z podmínek sekundárních plní jen strany vládní koalice ČSSD jeví odhodlanost prosadit svoji politiku s pomocí ostatních opozičních stran, které se nezdají být demokratickými. Podpora se ovšem neposkytuje zadarmo. Spojenectví některých demokratických stran s totalitními proti jiným demokratickým stranám vytvořilo už mnohokrát situaci, v níž demokracie nepřežila (Německo 1933, Španělsko 1936, ČSR 1948, Chile 1973 a j.)

Plnění podmínky politiky růstu je komplikováno skutečností, že cokoli, co lze udělat pro hospodářský růst, zároveň zvyšuje sociální napětí (a naopak). Vzhledem k nízké produktivitě ČR je třeba preferovat hospodářský růst, což plně činí jen nejmenší strana vládní koalice, další koalční strany pak jen vahavě, což lze ovšem z hlediska obav o demokracii pochopit. Opoziční strany akcentují sociální stránku natolik, že tím vylučují jakékoli znatelné přiblížení se zemím euroatlantické oblasti. Podmínka vůle k integraci, pokud jde o Evropskou unii, existuje ve stejném rozsahu jako plnění primární podmínky s některými kazy v části nejsilnější vládní strany. Vůle k integraci do NATO vychází zdanlivě ze stejné solidního základu. Nejsilnější opoziční strana je však ochotna souhlasit pouze za podmínek, jejichž uplatňování může znamenat odepření vstupu.

Problém české demokracie a její perspektivy je zřejmě dán výrokem jednoho z účastníků besedy, kterou uspořádal Přípravný výbor Čs. Sociální demokracie na Filozofické fakultě v červnu 1968: „Žádná evropská společnost není myslitelná bez sociální demokracie“. Porovnáme-li ČSSD právě z hlediska plnění sekundárních podmínek s předními evropskými sociálně demokratickými stranami, nebudeme mít daleko k závěru, že takovouto stranu nemáme. Je neštěstím, že jsme byli již jen krůček od jejího vzniku. Stačilo dotažení výsledku I. kola senátních voleb do kola druhého, a ČSSD by si prodělala svůj Godesberg a stala se práva svého názvu. Vládní politik, který tomu svou autoritou zabránil, možná s konečnou platností rozhodl o tom, že „možná nedojdeme“. Jako prostředek k tomu použil absurdní tvrzení, že převaha jedné strany v Senátu by ohrožovala demokracii. Stačí pohled na mapu demokratického světa, abychom zjistili, v kolika z nich svobodně volby poskytly absolutní převahu jedné straně, aniž tím je demokracie jakkoli ohrožena. Byla snad NDR, kde vládnoucí strana poskytl v „Lidové sněmovně“ malou většinu míst čtyřem poslušným blokpartajím, demokratičtější zemi než Velká Británie, kde konzervativci měli kdysi i osm devítin všech křesel?

To všechno se dá ještě napravit. Nevzpamatoji-li se strany, mohou se vzpamatovat voliči. O to, zda jim tato příležitost bude nejspozději v roce 2000 dána, se snad ještě strachovat nemusíme. Pokud ovšem cíleně dali a dají přednost nesplnitelným a neefektivním sociálním socialistickým programům, pak se naše demokracie ocitne v jednostranném slepém uličce.

Jan Friedlaender

OTEVŘENÍ ROMSKÉHO CENRA V BRNĚ

12.11.1996 bylo v Brně ustaveno Mezinárodní romské informační centrum jako nevládní organizace, financovaná z prostředků Phare, jejímž ředitelem se stal dr. Karel Holomek. Cílem centra je vytvořit funkční síť zdrojů informací o romských menšinách ve střední Evropě s postupným rozšířením monitoringu na další oblasti, v nichž se bude zjišťovat úroveň vzdělání a kulturnosti života, sociální podmínky a postavení. Centrum bude komunikovat s vládními autoritami zemi s cílem zainteresovat je na krocích, které by vedly ke zlepšení situace, případně se bude obracet na příslušné orgány Rady Evropy, nedosáhne-li naprawy jinou cestou. Bude zaměstnávat specialisty, znalé jazyka i dialektů, kteří budou zajíždět do terénu. Ze Zprávy o situaci Romů v ČR v roce 1996 plyne zjištění, že postavení romské menšiny provází sociální a vzdělanostní degradace, nesoucí s sebou prohlubování segregace i vzrůstající počet rasově motivovaných činů (trojnásobný nárůst proti roku 1995). Zpráva konstatuje i nárůst násilných činů Romů; kritizuje zaujatý přístup úředníků i policistů.

Za závažné nedostatky menšinové společnosti pokládá:

1. neochotu Romů přijímat „pravidla hry“ vzájemného soužití, resp. jejich výklad podle vlastních návyků a pravidel. Přiznává, že ne všechno, co je deklarováno jako rasistický postoj, je rasismus;

2. nepočtenost romských elit, nedostatek osob, schopných vidět problémy (schází zastoupení v parlamentu i v senátu).

Zmapování situace je jistě nezbytným předpokladem jakýchkoli možností naprawy. Dalším v pořadí jsou pak konkrétní kroky. Ve výboru Dk padl v r. 1996 návrh kol. Friedlaendera na formulaci stanoviska Dk k romské otázce. Konference o Romech v ČR (diskusní večer k ní proběhl 16. 10. 1996 z podnětu České demografické společnosti) přinesla rovněž dost poznatků. Bude užitečné vrátit se k otázce v některém z debatních večerů a pokusit se o návrh konkrétních opatření. Romská otázka je jen dílem širšího problému, jakým je pokojné soužití většinového obyvatelstva s národnostními menšinami, je ale nepochybné, že v pořadí naléhavosti stojí už dlouho na prvním místě.

A. Š.

ZE ŽIVOTA DEMOKRATICKÉHO KLUBU

První diskusní setkání Dk v roce 1997, které se uskutečnilo 9. ledna, mělo - pravděpodobně v důsledku nepříznivého počasí - ve srovnání s předchozími menší účast. V souvislosti s nedávným vyloučením J. Wagnera z ČSSD se diskuse soustředila na problematiku míry demokratičnosti ve vnitřním životě politických stran.

* * * *

Další diskusní setkání členů a příznivců Dk se koná ve čtvrtek 13. února 1997 v 17 hod. na Právnické fakultě UK v Praze 1, místnost č. 103. Zveme k účasti.

Vydavatel: Demokratický klub, pošt. příhrádka 663, 111 21 Praha 1

Odpovědný redaktor: Josef Janoušek, Domažlická 4, 130 00 Praha 3

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvem pošt Praha čj. NP 2471/93 ze dne 20.12.1993.

Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759